

Hétről Hétre

A MAGYAR HIRLAP SZÉPIRODALMI MELLÉKLETE

A legújabb felvonás

MEGKEZDÖDÖTT a gyilkos hajrá az olasz haretéren is. Délen is megindult a sokat hirdetett offenzíva, olasz földön is megcsapolták a vért az emberiség könyörtelen esaposlegényei. Milliós hadsereget üz, kerget, hajszol a pokol közepére a halódó önkényuralom. Az osztrák császári birodalom utolsó erőpróbája kezdődött meg, mely végleg megpecsételheti a korhadtt Habsburg család jövődjét. Az olasz offenzíva könnyen változhat át deffenzívává: deffenzívává az éhező, nyomorgó, lázongó néppel szemben. A monarchia minden népe és nemzetisége békét követel, a háboru megszűnését, nem újabb véres kezdetét. A legnagyobb haretéri "diadal" sem töltheti meg az üres gyomrokat, a legfényesebb katonai dícsőség sem csillapíthatja a lázongó indulatokat. Ausztriában és Magyarországon más a helyzet, mint Németországban. A német katonai hatalom mögött az erőszak erejével együtt tartott egységes nemzet áll. A Habsburgok birodalma mögött a nemzetiségek elégedetlen, türelmetlen tömege tartja a tört és lesi az alkalmat halálos dőfésre. Az osztrák-magyar hadsereget ma már csak a legszorosabb fegyelem tarthatja egy táborban és ez a fegyelem sem a közös hadsereg erejének eredménye: ezt a fegyelmet is a német szurony és a német puskatus ereje biztosíthatja.

Magyarország népét csak az ön kény tartja a háboru rabságában. A magyar közvélemény a háboru kitörése óta állandóan követeli a békét, a magyar sajtó hónapok óta küzd a háboru folytatása ellen és a magyar képviselőház 48-as ellenzéke nyíltan támad mindent, ami német. A magyar nemzet nem fordult még oly kátározottan a Habsburgok ellen, mint a cseh. De nincs már messze az az idő, amikor a kormány szolgáléke sem képes féken tartani sustorgó indulatokat, amikor kítör a nemzet dühe, felrobban a tulfütött kazán, lepattannak az önkényuralom szelepei — és megmozdul a nép.

Ennek a megmozdulásnak akarja elejét venni az olasz offenzíva. Németország nyugaton kutatja a türelem biztos balzsá-

mát, Ausztria délen. Újabb véres győzelmekkel akarják csillapítani a vérző sebeket, újabb hullákkal akarják elviselhetőbbé tenni a Habsburgok birodalmára nehezű, fojtó hulla-szagot.

Az olasz haretéri offenzíva első napjaiban a következő vélemény jelent meg egyik elősmert amerikai katonai szakértő tollából:

A világháboru kitörése óta egyetlen alkalommal sem kezdett oly nagy erővel és elszántsággal offenzívát Ausztria, mint most az olasz haretéren. És ez természetes. Nyugaton a német haderő törekszik döntésre és ezt a döntést lényegesen megkönnyebítheti az a helyzet, ha a nyugati harcokkal párhuzamosan folyik a küzdelem az olasz haretéren. Ausztria ugyanarra törekszik Olaszországban, amivel a német kísérletezett nyugaton. Németország tisztában van azzal, ha ebben az esztendőben nem tudja saját oldalára billenteni a győzelem serpenyűjét, úgy soha. A német hadvezetőség látja a jövőt, látja a jövő reménytelenségét és csak a jelenben bizhat. Teljesen hasonló a helyzet Ausztriában. A Habsburgok birodalmának irányítói is tudják, mily reménytelen az 1919-ik esztendő. Ausztria sorsa feltétlenül eldől ebben az esztendőben.

A német offenzívának végeélja az volt, hogy elszakítsa az angol seregeket a francia seregektől és egyidejűleg halálos csapást mérjen az egész francia hadseregre. Ausztriának, minden feltévésszerint, az a célja, hogy megsemmisítse az olasz hadsereget. A világháboru eddigi eseményei és eredményei igazolják, hogy döntő győzelmet csakis hadseregek elpusztítása jelenthet. Területhódítások, kisebb-nagyobb haretéri sikerek nem jelentenek semmit, mindaddig, míg az ellenség megőrizte hadseregét, biztosította harcépességét.

Ausztria offenzívájának súlyos mellékkei is vannak. Politikai okok, aminők nem játszanak szerepet Németország támadásainak sorozatában. Ausztriában felette veszedelmes a belső politikai helyzet. A német forrásokon keresztül érkező híradások talán tulozva kerülnek a nyilvánosság elé, hogy a szövetségesek lebe-

esüljék Ausztria erejét, de megbízható, komoly előjelek igazolják, nagyon közel áll a forradalomhoz a Habsburgok birodalma. Mindenesetre nagy kockázatot vállal az az ország, mely ilyen belső zavarok közepett nagyarányu katonai vállalkozásba kezd. Ausztriának szüksége van haretéri győzelemre, hogy a belső elégedetlenséget elfojtsa. De kénytelen mindent kockára tenni. Ami ilyen valószínű, hogy parádés, nagy "győzelem" egyidőre lecsillapítja a kedélyeket, ép olyan valószínű, hogy a vereséget a legkomolyabb belső kirobbanások követik.

A politikai okok, katonai szempontokkal párosulva készítették tehát az osztrák kormányt arra, hogy megkezdje legnagyobbarányu offenzíváját, aminőhöz hasonló, eddigi háborus szereplése alatt nem kezdett. Ausztria minden erejét összpontosította az olasz hadvonalak mentén. Olyan erővel kezdi meg az ütközetek sorát, amit nem képes fokozni. Anynyi ágyu és gépfegyver okádja a tüzet, amennyi ágyuja és gépfegyvere a közös hadseregek van és annyi katoná várja a pokolba kergető vezényszót, amennyit az osztrák hadvezetőség csatasorba állítani képes. Az olaszországi offenzíva a világháboru legnagyobb arányu hadjáratává fejlődik és ha Ausztriának ez a vállalkozása is kudarecal végződik, úgy elkerülhetetlen a kettős monarchia azonnali esűdje.

Az eddigi hadmozdulatok alapján megközelítőleg eltalálhatjuk az osztrákok haditervét. A hadvonalak állása írja elő, milyen végcélokért kezdhetne meg offenzíváját a déli hadsereg. Az osztrák vezérkar terve szerint, a seregek egyrészenek el kell foglalnia a Brenta folyó völgyét, ugyanakkor átkelni a Piave folyón és így két tűz közé szorítani az egész olasz hadsereget. Ha mindkét hadmozdulat teljes sikerrel végződik, úgy az olaszok kénytelenek ismét jelentős területet áldozni, vagy kiteszik magukat annak, hogy az egész hadsereget elfogják a támadók.

A Brenta völgye ellen irányuló támadásnak első célja annak a vasutvonalnak elfoglalása, mely Milánóból keleti irányba indul ki és Brescián, Veronán, Vicenzán és

Trevison keresztül, Fagare állomásnál keresztezi a Piave folyót. Ez a vasutvonal éltető vonala az olasz hadseregeknek, mert ez az erőssége az összes északi magaslatoznak. Ez a vasutvonal biztosítja a jelenlegi teljes olasz hadvonalat és ha nyugaton elvágja az ellenség, úgy teljesen hasznavehetetlenné válik. A Piave mentén dúló harc végeélja az, hogy elfoglalja az összes hegyi erősségeket és utat törjön az Északolaszországi alföld felé.

Az első összecsapások igazolják, hogy az olaszok felkészülve várták a támadások kezdetét. Az olasz hadvezetőség tudta, hogy a nagyarányu harcok kiújulása elkerülhetetlen és előrelátható volt az osztrák hadvezetőség haditerve. Az offenzíva kezdetét távolról sem ért el olyan eredményt, mint a németek nyugati megmozdulása. Az első napok eredménye sokkal esekélyebb volt, mint amint minden előkészített nagyerejű támadás mindenkor elérhet. Az olaszok csak előretolt hadállásokat adták fel, de ennek védelméről szó sem lehetett. Az első eszlódásokban csak az osztrák hadvezetőségnek lehetett része. Az egész téli szünet alatt készítette elő óriási arányu támadását Ausztria és bizonyára abban bizott, hogy tavalyi súlyos vereségeit és veszteségeit nem heverte még ki az olasz hadsereg. Korai és tulmerész lenne ma még a határozott nyilatkozat. Korai lenne osztrák vereségről, vagy olasz győzelemről beszámolni, de a következő néhány nap alatt tisztázódhat a helyzet. Néhány napon belül eldől a nagy kérdés, mire képes a megtépázott osztrák hadsereg. Könnyen kialakulhat a régi helyzet. Könnyen megeshet ismét, hogy Németország nagyerejű támogatásra szorul Ausztria és deffenzívává változik át az offenzíva. Ebben az esetben azonban kedvezőtlenebb helyzetben lesz a német hadvezetőség, mint akkor volt, amikor Oroszország, vagy Románia ellen mentette meg a tehetetlen monarchiát. A német hadvezetőségnek minden emberére szüksége van ma nyugaton. Vagy sorsára bizza a monarchiát, vagy kénytelen lemondani arról, hogy a nyugati harcmezőkön komolyabb arányu vállalkozásokba kezdjen.

Emma hercegnő

A hegyszakadékokban sétáltunk, melyet kétfelől toronymagas fenyvesek szegélyeztek, a kőszáli sasok titokzatos birodalmában, messze az unalmas földön túl, ahol a hosszú nyarat töltöttük. E délelőtt csupán magam voltam az Emma hercegnő lovagja. A többiek már korán hajnalban automobil kirándulásra mentek át a hegy tulsó lábánál meghúzódó fürdőskébe, ahol a lengyel köztényesek üdülnek. Jó ideig némán haladtunk fölfelé a szerpentin-utakon, mint két bizalmas jóbarát, aki rég túl van már a banális szólásmódokon, de mielőtt a turistaházhoz értünk volna, — egyszerre érdeklődve végignéztünk a fehérhaju asszonyt, aki okos szemét most kíváncsian felém fordította:

— Emma hercegnő, — mondtam neki mosolyogva, — nem haragszik meg, ha kérdezek valamit?

— Azt akarja tudni, hogy én hány éves vagyok?

— Nem, nem, az fölösleges lenne. Hiszen maga mindig fiatal marad. Az én kérdésem jóval illetlenebb. De maga, Emma hercegnő, aki amnyi idő óta kitüntet engem barátságával, jól tudja, hogy nem a kíváncsi toladó beszél belőlem, hanem a pszichológus, aki még a sír szélén is az asszonyokat tanulmányozza.

— Az előjelek után ítélve valami hallatlan szemtelenséget fog kérdezni tőlem.

— Ugy van. Azt szeretném én tudni, hogy volt-e valaha hűtlen az urához?

A fehér haju asszony régen is túl járt már az ötvenen, tizenöt éves barátság csatolt hozzá, és csak egy magasabb rangú hivatalnok feleség volt, finomsága s rendkívüli intelligenciája miatt valamennyi ismerőse "Emma hercegnőnek" nevezte. Egyáltalában nem tartozott a tucat-asszonyok közé, sokkal több esze volt semhogy egy ostoba kérdés miatt megsértődött volna, de különben is régóta megszoktuk, hogy jó pajtások módjára beszélgesünk egymással. Most se hagyott hát megbántott királynőként a faképnél, hanem tréfásan megfegyvereztet az ujjával:

— Kifogytak a táskájából a francia regényei? — kérdezte nevetve.

— Miért?

— Mert most azt szeretné, — hogy én mulattassam pikáns és izgató történetekkel. Maga most nem pszichológus, kedves barátom, hanem egy szegény, halálosan unatkozó fürdővendég.

Szivemre tett kézzel esküdtem, hogy csak lélektani szempontok bírtak az indiszkrét kérdésre, hogy kizárólag az a bájos, finom és elragadó asszony-típus érdekel, melynek ő a legméltóbb képviselője, s szavaimból úgy látszik a meggyőződés hangja áradt ki, mert Emma hercegnő most már komolyabban folytatta:

— Hát mit akar tudni? Azt, hogy megsaltam-e valamikor az uramat?

— Azt.

— Erre nem válaszolhatok egy szóval, mert amint tudja, most

másodszor vagyok férjnél. Az első uramhoz, aki huszonöt évvel ezelőtt halt meg, egyszer, — egy nyári alkonyaton, hűtlen voltam. A másodikat, akivel busz éve élek boldog házasságban, sohasem esaltam meg. Ez különben majdnem természetes.

— Miért természetes?

— Mert az elsőt szerettem, míg a másodikhoz csupán tisztelet s barátság fűz. Az első a kedvesem volt, akiért minden percem meghaltam volna, a második csak egy rokonszenves partner, akivel jól esik irodalomról beszélgetni az ebédlőben, ha odakünn havas eső hull az utcán.

Megdöbbenve néztem Emma hercegnőre.

— Azt mondja, hogy az elsőt esaltam meg, akiért minden percem meghalt volna, s a másodikhoz volt hűséges, akit csak egy rokonszenves partnernek tart.

A fehérhaju asszony szomorúan ingatta szép fejét.

— Azt mondom, kedves barátom, — és így van. De azt maga aligha érti.

— Adok magának egy jó tanácsot, — folytatta Emma hercegnő, miután a turista ház mellett egy hársfából összetakolt padon helyet foglalt. Ne higgyen a drámaíróknak, még akkor sem, ha a színpadon megrikatják. — Ők hozták forgalomba azt a lélektani hamis pénzt, hogy az elhagyott asszony hűtlenséggel bosszulja meg a rajta esett sérelmet. Ezt nem a drámaírók találták ki, hanem a rossz asszonyok, akik a morál talapzatán akarják egy aszfaltbetyár nyakába borulni. A tiszta, becsületes és korrekt feleség bizonyára nem tekinti elégtételnek, ha az ura után ő maga is sárba lép, hiszen a lelki bajok ellen az iszapfürdő nem használ. Aki a tolvajon azzal áll bosszút, hogy lop tőle valamit, az — higgye meg nekem — maga se született becsületbírósi elnöknek.

Van-e rá eset, hogy egy tisztes feleség asszony botlását menteni lehet? Én attól tartok, kedves barátom, hogy soha sincs, — de annak a feleségnek a bűnét, a ki az urát mindenkinél jobban szereti, mégis megtudom érteni valahogy.

Ismeri, ugy-e az én szomorú fiatalágom regényét? Édes apám sikkasztása akkor tudódott ki, amikor menyasszony voltam, s az ősz embert egy jókedvű, napsugaras vasárnapi ebédről eipelték a börtönbe, öt perccel azután, hogy vőlegényemmel kocintott. Hat héttel később Károly feleségül vett, jóval hamarabb, mint terveztük, mert a szíve azt mondta neki, hogy most még jobban rászorulok a szeretetére. Addig is őt tartottam a legjobb embernek; képzelheti, hogy fiatal-asszony koromban mit éreztem iránta! Mikor később az atyám kiszabadult a börtönből, mindannyian kiköltöztek Amerikába, s a megtört, hatvanhét esztendő aggastyán új életet kezdett a világ tulsó oldalán. — Nyole évig tartott ez a rettenetes küzdelem az élettel, — a kilen cedikben egy őszi napon — ká-

beltáviratot kaptam, hogy apa halálosan beteg, s hogy engem, a régi kis pajtását, még egyszer és utóljára látni akar, mielőtt szemét abban az idegen országban lepuhyná.

Mit tehettem volna? Arra még gondolni sem lehetett, hogy az uram ilyen hosszú utra elkísérem — ő mindig nagyobb rab-szolga volt, mint a legkisebb hivatalnok, de vajjon lelkemre vehettem-e azt a kegyetlenséget, hogy apa végső kívánságát megtagadjam? Kicsi korom óta mindig én voltam legközelebb a szívéhez, engem dédelgetett, ha a hivatalból haza jött, nagy lány koromban még komoly ügyeiben is tőlem kért tanácsot, s azon a rettenetes napon, mikor ebédlőkől a detektívek elcipelték, könyves szemét legelőször énreám emelte. Valami titkos és soha ki nem mondott szövetség volt közöttünk, mely akkor se szakadt el, mikor megalázott, összetört vén ember elhagyta mindörökké szülőföldjét. Higgye meg, most is akárhányszor sirva fakadok, ha azok a szerelmes levelek eszembe jutnak, amelyeket az édesapám az óceán tulsó feléről írt hozzám. Én voltam szomorú életének a poézise, habozhattam-e hát egy pillanatig is, hogy kívánságát teljesítem? Az uram, szegény, tanáctalannul forgatta kezében a telegrammot, de én hősiiesen a nyakába borultam;

— Mi történhetik velem? A gazdag, amerikai asszonyok minden kíséret nélkül áthajóznak a tengeren s annyiba veszik az egész utat, mintha egy vasárnapi kirándulást tennének. Én talán gyámoltalanabb vagyok, mint ezek? Nem drágám, meg van nekem a magamhoz való eszem s oly nyugodtan utra bocsájtatsz, mintha Jánosékhoz mennék az alföldi pusztára. Az ilyen nagy óceánjáró gőzös különben is a legkényelmesebb hotel, — nincs tehát semmi okunk rá, hogy ily siralmas ábrázatot vágjunk.

— Mit beszéljek magának sokat, az uram végre beleegyezett, hogy egyedül menjek erre a nagy utra. Még aznap éjjel sielve becsomagoltam, Károly elkísért Hamburgig s negyednap a "Prinz Henrich" fedélzetéről vettem búcsupillantást a csatorna partjára, ahol az uram összeszorított ajakkal támaszkodott a nagy kikötő hid oszlopáinak.

Maga, kedves barátom, át tudja érezni az emberi szomorúságot, hiszen az a hivatása, hogy a mi szegény lelkünkben buvárkodjék, — de arról a fájdalomról, mely ott a nagy, gyönyörű, elegáns hajón, azon a napsugaras reggelen a szívemre zudult, azt hiszem, nem lehet fogalma. Az ilyen fjáldalmakat, azt hiszem, csak mi asszonyok ismerjük, a kik egy kiesikét mindig az idegeinkkel gondolkodunk. Emitt az uram, akitől eddig még egyetlen napra sem váltam el, odaát az édes atyám, akinek talán már nincs is ereje hozzá, hogy a kis pajtását bevárja, — el tudja-e képzelni, hogy mit éreztem ott a lármás, jókedvű, boldog izga-

lomban hullámzó sokaság között, mely a hófehér gőzös minden zugát betöltötte? Az első napon még ahhoz sem volt energiám, hogy a kabinomból kimozduljak, de másnap este, — hiszen asszony vagyok én is, — sóhajtvá magamra vettem egyik esinos toalettemet s szóltanul fel támoogtam a kápolnaszerű ebédlőbe, ahol ötszáz lángos vilamos esillár égett. Nem volt dekolletált ruhám, mint az amerikai hölgyeknek, az arcom sem ragyogott a csintalan jókedvtől, mint ezeké az elbizakodott kis ördögöké, de azt hiszem, így se voltam a legesunyább. Most már vén asszony vagyok, hát bevallhatom, egy perig minden szem rajtam pihent és én nagy fjáldalmam ellenére is észrevettem, hogy bájosnak találják. Gondolhatja, hogyez most nekem nem okozott örömet, de azért később sem vonultam el a kíváncsi pillantások elől; ebéd után sokáig ott ültem a szalonban, ahol tréfas hangversenyt rögtönöztek. Majd álmódzva fölmentem a fedélzetre, melyet az óceáni éjszákák csodás miszticizmusa lengett körül. És ekkor, a felséges magányosságban, utat talált a szívemben felgyülemlett fjáldalom; egyszerre megeredtek a könnyeim, melyeket eddig oly hősiiesen visszafolytattam.

Meddig sirhattam, nem tudom, de egyszerre az az érzésem támadt, hogy nem vagyok egyedül. Ijedten fölvettem a szememet, három lépésnyire tőlem, a félhomályban, egy ismeretlen férfi állott, aki aggódó részvétellel tekintett rám, majd — mikor látta, hogy észreveszem, — gyöngéden megszözlített:

— Valami baja van asszonyom?

Franciaul beszélt, a hangja meleg és szimpatikus volt s szeméből őszinte szánalom sugárzott felém. Ismer ugy-e, és jól tudja, hogy sohasem voltam hiva a véletlen ismeretségre, de most, itt a véghetetlen víz fölött, beláthatatlan messzeségben mindazoktól, akik szerettek és dédelgettek, egyszerre leküzdhetetlen vágy fogott el, hogy szívemet kiönthessem valaki előtt, hogy sajnáljanak és vigasztaló szavakat sugjanak a fülembé, mint kis leányka koromban, amikor az édes anyám karjai között kisirhattam magamat. Maga elhiszi, hogy semmimem állott akkor távol tőlem, mint az asszonyok kacérság, — és lássa, az idegen férfit még sem utasítottam el egy lenézó pillantással, hanem halkán, könynyektől fátyolos hangon így szóltam hozzá:

— Nagyon szerencsétlenség vagyok és most rámszakadt az egyedül-lét érzése.

És akkor, a magányos fedélzeten, a csillagos égboltozat alatt mely lágyan borult a titokzatos óceán fölé, mindent elmondtam neki, ami a szívemet elfacsarta, mintha nem is egy idegen férfi lett volna, hanem egy kedves, régi gyermekkori jóbarát, aki apai jóakarattal közeledett felém. Ő szóltanul, látható tisztelettel hallgatott végig, engedelmet is (Folytatás a 3. oldalon.)

Az asszonyi hatalomna le a fegyvere. Az szemével igaz le a másik jával uralkodik, a barn a mosolygása az a min lehet ellentétleni. Szobot a lány volt a fegyveres csatázott, hogy sár és aratta diadalait. Ellent könyveinek egyszerűen lénség volt, a mire Szob est a legilletkeesebb tan verekedett, olvaszat, mindig ellentállott, sőt eddott állni karjának és b de egyszerűen kapitulál asszony szeméből meger per. Így egerre rabjaul idején a nagysága. Milá leány volt Szobotits ba nagykorán a ott leány vele, jó szívet voltak hoz és mikor egy napo nagy jelentette, hogy mulva huzozul ked Ma rosától: a leányak meztelt nagy oho harant me. Így azutan párosá zott el tőnapól Szobotit

Szobotitsot há marad halt, fegyverhez és né oka előfordult tőle. A közvetetlen hatása többé tozott ugyan, de a síke megmaradt. Eleinte m ták Szobotitsot, később tettek, végül utatá végső eredményben mi fogantjuk.

Mikor mifelénk kerü botits bácsi már man Leesett a lórl és a lá Telen írrok volt a yá ron furdőbiztos a váro ben. Kissé különös nép valami nagy népszeri környezte őket. Apró, ből támadnak a nagy p a jótállókól lesznek a. Szegény Szobotits, huz kezesre volt szükség, és barátja maradt nyok pedig rossz név, hogy Szobotitsné még gyon vilagos ruhákat h ja meg a helyett, hog egyre csak aranyosabb

Bizony zaklatott élet tisztára a gondviselés volt, hogy egy nyáron a furdőre Makár. M gondviselésnek ebben a ban a kösvény segédk kár Mihály aglegény pasz is volt, kösvény de roppant gazdag e. És hogy volt szíve is nyitja, hogy egyszerre relemre gyuladt Szob da iránt. Kijelentette, veszi egy szál ruhába mint meg esküdött vel az egyik pesti házat. nyok azonban furesa Szobotits Melinda sehta méltányolni a gon ezt a szerencsés ötle nemesak szép, hanem is volt, a fekete szet ugy sugárzott az Szobotits bácsi egysz birt vele. Hasztalan neki, miesoda gyogy Pestem fog lakni, le járhat színházba, aki este másikba. Melinda te, hogy inkább megb meggy ahhoz az emb

— Nem lehet apus

Szobotitsné könnyei

Az asszonyi hatalomnak sokféle a fegyvere. Az egyik a szemével igaz le, a másik a hangjával uralkodik, a harmadiknak a mosolygása az, a minek nem lehet ellentállani. Szobotitsnének a könny volt a fegyvere. Ő ugyesatározott, hogy sirt és zokogva aratta diadalait. Ellentállani a könnyeinek egyszerűen lehetetlen volt, a mire Szobotits bácsi a legilletékesebb tanu. Ő már verekedett olaszszal, némettel, mindig ellentállott, sőt ellent tudott állni kártyának és bornak is: de egyszeriben kapitulált, ha az asszony szeméből megeredt a zápor. Így ejtette rabjává is annak idején ő nagysága. Milánói olasz leány volt, Szobotits bácsi hadnagykorában ott ismerkedett meg vele. Jó szívvel voltak egymáshoz és mikor egy napon a hadnagy jelentette, hogy két hét múlva bucsúzni kell Majland városától: a leánynak egyszerre megtelt ragyogó harmattal a szeme. Így azután párosan bucsúzott el Itáliától Szobotits.

Szobotitsné hű maradt a kipróbált fegyveréhez és nem is volt oka elfordulni tőle. A könnyek közvetlen hatása időközben változott ugyan, de a siker mindig megmaradt. Először megindították Szobotitsot, később dühösítették, végül untatták: de a végső eredményben mindig volt foganatjuk.

Mikor mifelénk kerültek, Szobotits bácsi már mankón járt. Leesett a lőről és a lábát törte. Télen írrok volt a városnál, nyáron fürdőbázis a város fürdőjében. Kissé különös népek voltak, valami nagy népszerűség nem környezte őket. Apró kölesönökből támadnak a nagy pletykák és a jótállókiből lesznek a haragosok. Szegény Szobotits bácsinak sok kezesre volt szüksége, tehát kevés barátja maradt: az asszonyok pedig rossz néven vették, hogy Szobotitsné még mindig nagyon világos ruhákat hord, a haja meg a helyett, hogy őszülne, egyre csak aranyosabb szőke lesz.

Bizony zaklatott életet éltek és tisztára a gondviselés munkája volt, hogy egy nyáron odahozta a fürdőre Makár Mihályt. A gondviselésnek ebben a munkájában a köszvény segédkezett. Makár Mihály agglegény volt, kopasz is volt, köszvényes is volt; de roppant gazdag ember volt. És hogy volt szive is, azt bizonyítja, hogy egyszerre heves szerelemre gyuladt Szobotits Melinda iránt. Kijelentette, hogy elveszi egy szál ruhában is és a mint megesküdött vele, ráiratja az egyik pesti házát. A kis leányok azonban furesa teremtesek. Szobotits Melinda sehogyse tudta méltányolni a gondviselésnek ezt a szerenéses ötletét, pedig nemesak szép, hanem okos leány is volt, a fekete szeméből csak úgy sugárzott az értelmesség. Szobotits bácsi egyszerűen nem birt vele. Hasztalan magyarázta neki, micsoda gyöngyölete lesz: Pestem feg lakni, lesz hintója, járhat színházba, akár minden este másikkba. Melinda kijelentette, hogy inkább meghal, de nem megy ahhoz az emberhez.

— Nem lehet apuskám! Nem

lehet! — ismételtette konokul és sirva. — Nem tehetem!

— De miért? — kérdezte dühösen az apja, a nélkül, hogy értelmes választ tudott volna kicsikarni.

— Mit csináljunk? — fordult esüggeden a feleségéhez, mikor a leány sirva szaladt be a szobájába. — Ez a házasság egyszerre megszabadítana bennünket minden bajtól, gondtól, a zaklatástól, a végrehajtótól és ő nem akar! Nem akar! De miért?

— Én sejtem, — mondta az asszony, — Szabó Géza...

Szobotits bácsi dühösen hadonázott a mankójával.

— Az a semmi! Az a lump! Az a koldus! Egy kétszáz forintos váltónál sem fogadták el jótállónak! Olyan nines! Ezt nem engedem!... Vedd elő te azt a leányt és beszélj a fejével! Én nem bírok vele: de te értesz hozzá! Ennek meg kell lenni!

Az asszony csak ennyit mondott:

— Bizdd rám! Megpróbálom!

Tíz perc múlva már a leánynál volt. Ránézett és tüstént megeredt a könnye:

— Hát igazán azt akarod gyermekem, hogy nyomoruságban vesszünk? Ha te akarod, hát jó...

A leány sirva ölelte át a nyakát:

— Nem tehetem anyáskám! Nem tehetem...

— Hát koldulni fogunk, — zokogta Szobotitsné, — jó, hát koldulni fogunk... Hogyha te akarod...

Sirtak mind a ketten. De a leány hamarabb abbahagyta. Szobotitsné azonban nem. Ő zokogott, rendületlenül, fáradhatatlanul, leesillapíthatatlanul. A könnye csak ömlött... ömlött, a míg a leány egyszer csak félelmelkedett, nagyot lélekzett, azután leeresztette a két karját és halkan megszólalt:

— Hát jó... legyen úgy, a mint ti akarjátok.

II.

Makár Mihály jó fiúnak bizonyult. Figyelmes volt, gyöngéd és bőkezű. Roppantul megbeszülte a fiatal felesége szülőit. Szobotits bácsi sok pénzt kapott tőle, finom italokat és szivarokat küldött, az anyósának meg pompás szöveteket. Végrehajtónak híre se volt többé és hogy tökéletes legyen a nyugodalom, azt a lump vasutat, Szabó Gézát, a ki részeg fővel olyasmit emlegetett, hogy lelövi az öreg Szobotitsot, szerencsére időközben áthelyezték Budapestre. Szóval tökéletes volt a boldogság egy félesztendeig, a mikor egész váratlanul otthon termett az asszony.

— Nem bírom tovább! — mondotta égő szemmel. — Nem megyek többé vissza!

Szobotits bácsi olyan lett, mint ha a villám csapott volna le mellette. Mikor már minden megvolna, ime egyszerre vége mindennek. A nyugalomnak, a jólétnek, a boldogságnak. Képes lett volna megölni mindnyájukat, ha az asszony esőndesen oda nem szól neki:

— Te csak menj; bizdd rám a dolgot; én eligazítom.

Melinda kemény, elszánt hangon mondta az anyjának:

— Ne kergessetek vissza anyám! Ne tegyétek!

Szobotitsné sirva ölelte át a leányát.

— Hát ki kerget édes gyermekem! Legyen meg a végzet akaratára! Már oly jó volt minden. Oly nyugodtan éltünk. Oly boldogok voltunk, hogy öreg napjainkat nem zavarja semmi baj, semmi keserőség! De hát vége van... Micsoda szegény!... Micsoda esalodás!...

A fiatal asszonynak vonaglott az álla és halovány arcán könny perdült végig.

— De ha nem tudom szeretni anyám... Nem tudom...

— Hát minket ki szeret? — zokogta Szobotitsné. — A ki visszataszít a nyomoruságba, mikor már minden jó volt... Aki ilyen szegényt hoz öreg fejünkre... Jaj... jaj...

Egész este reszkétt a sirástól. A könnye úgy omlott, mint egy zuhatag. Nem lehetett ezt sokáig nézni. A menyecske hirtelen fölegyenesedett és érdes hangon mondta:

— Jól van anyám... Ti kívánjátok, hát visszamegyek! Megyek tüstént!

A szembén villámok cikáztak. Valami olyan fenyegető volt a magatartásában, hogy Szobotitsné összerázkódott.

III.

A fiatal asszony következő látogatása már sokkal vidámabb természetű volt. Különböző már megelőzte a híre, hogy nagyon vidám menyecske lett belőle. Maga jött — az urát ágyhoz szögezte a nyavalyája — és roppant hangosan érkezett. Nagy változáson ment át, mintha csak kieserlett volna. A szőke haja most vöröses fényben ragyogott. Alkalmassint festette egy kiesit. Az arcát is egy kiesit. A szemöldökét is egy kiesit. Még a tekintete is, mintha megváltozott volna. A mozdulatai is szelesek, szilajak lettek. Nem győzték bámulni, mi alatt beszélt hangosan és jókedvűen, roppant sokat.

— Ejnye... de megváltoztál, — mondotta végül tétova hangon az apja.

A menyecske elnevette magát. — Nem lehet az embr örökké egyforma, apuskám! Mulik az idő!

— Persze, — mondotta esőndesen az öreg.

Jókora idő telt el, míg azután Szobotitsné meg mert kockáztatni egy kérdést, a mely pedig már régóta a nyelve hegyén volt:

— Az uradról nem is szólsz, Melinda. Hogy van?

A menyecske elbigyesztette az ajkát:

— Köszönöm; nyög! — felelte szárazon.

Szobotits bácsit láthatóan meg hökkentette ez a válasz, ez a hang, ez a kifejezés.

— Ejnye... ejnye, — motyogta. — Ugy beszélsz róla, mintha gyűlölnéd!

— Pedig ti tudjátok legjobban, hogy imádom! Különböző oda se adatok volna neki! — mondotta az asszony kegyetlen guny-

IRTA: SZÖLLŐSI ZSIGMOND.

nyal. Azután fölnevetett és vidáman folytotta:

— De azért jó fiu! Roppant jó fiu!

... Szobotitsné egy szót se szólt. Nagyon hallgatag volt egész este. A tömérdek ajándék se tudta megoldani a nyelvét. Mikor azután lefeküdt, a sötétben elkezdett sirni. A sötétben és némán, hogy senki se lássa, senki se hallja. Csak úgy magának sirt, minden cél nélkül.

Emma hercegnő

(Folytatás a 2. oldalról.)

kért, hogy mellém ülhesen, szőnyegen bemutatkozott (egy lyoni orvos volt, aki tudományos küldetésben utazott Amerikába) — majd őszinte részvétellel tekintett a szemembe:

— Miért sir? — kérdezte ő meghatva. — Miért van ennyire elkéserevedve? Az urát jóegészségben fogja viszontlátani néhány hét múlva s a szegény édes apja talán nem is olyan súlyos beteg, mint ahogyan a legelső ijedelmükben gondolták. Hígyje meg, semmi oka nines rá, hogy ilyen borzasztóan kétségbe essék.

Később szeliden kényszerített, hogy pihenőre férjek s aggódva, de gyöngéd mosolylyal tekintett utánam, mikor egy kézzszorításal elbuesztam tőle. És én ezen az éjjelen megkönnyebbült szívvel aludtam el, mert úgy éreztem, hogy nem vagyok egyedül többé.

Sejti már, kedves barátom, hogy mi történt a maga szegény kis Emma hercegnőjével? Másnap este, mikor az éjszaka megint ráborult a mérhetetlen vízekre, a fájdalom talán még jobban összeszorította a szívemet, mint az előző napon s valami hátborzongató félelem fogott el, hogy az uramat sohasem fogom látni többé. A lyoni orvos először szeliden korholni kezdett idegességemért, majd becézgetve megsimogatta a kezemet, amikor éjjel ismét együtt ültünk a fedélzetén. Utóbb a tüzes és könnyező arcomat megsimogatta s én reszkétt, borzongva, a halára rémült gyermek félelmével bujtam meg a karjaiban, amíg odalent hangos hullámok verték a sötét hajókolosszus oldalát.

— Akarja, hogy elmondjam, a mi ezután történt? Maga, kedves barátom, aki ismerős az asszonyi lélek utvesztőiben, talán megért engem: a mondhatatlan vágyakozás, melyet az uram után éreztem, szinte öntudatlanul kergetett az idegen férfi karjai közé, aki dédelgetett és jó volt én hozzám, aki a könnyeimet felcsókolta, aki szeretetet mutatott irántam azokban a rettenetes órákban, mikor minden szeretet oly mérhetetlenül távol volt tőlem.

Lássa, ez volt asszonyi életem egyetlen kalandja. A másik uram? Hát hogy lehettem volna hűtlen hozzá, mikor sohasem is szerettem?

Ágnes néni

IRTA: LAGERLÖF ZELMA.

TIPEGŐ, apró léptekkel egy alacsony, száraz, öreg anyóka ballagott fölfelé a hegyi ösvényen. Arca fonnyadt volt és színtelen, de nem kemény, nem is ráncos. Hosszu köpönyeget, fodros főkötőt viselt, kezében inakönyvet tartott s zsebkendőjében egy levendula-ágacska.

Kunyhója messze fent állt a sziklák közt, ahol nem él meg a fa sem. Kihuzódott egy széles jégmezőig, mely a hótakarta hegyoromról a völgybe ontotta alá jégzuhatagát. Itt lakott az öreg asszony nagy magányosságban. Minden atyafisága rég a föld alatt pihent.

Vasárnap volt, az anyóka épp a templomban járt. Nem tudni hogyan, hogy nem: utja inkább fájdalmas, mint vidám hangulatot keltett benne. A plebános a halálról s az elkárhozottakról beszélt. Nagyon meghatotta ez a lelket. Hirtelen visszaemékezett arra, a mit gyermekkorában szép mesésében hallott, hogy tömredék elkárhozott épp az ő kunyhója fölött, a hegytető örök fagyában gyötördik. Mondák jutottak eszébe a gleccserek szomorú vándorairól, a soha el nem faradó árnyakról, kiket ide-oda üldöz a jéghideg hegyi szél.

A hegy látása egyszerre mély borzadályllyal töltötte el s úgy tűnt fel előtte, mintha kunyhója félelmetes magasságban állna. Ha a hegyesücsök láthatatlan vándorai egyszer a gleccseren lefelé vennék utjukat! Mi lenne vele a nagy egyedüliségben...

Erre a szóra: "egyedüliség", gondolatai még bánatosabb irányba tévedtek. Benn élt újra azokban a gondokban, melyek napjait emésztették s nagyon érezte, hogy szomorú az emberektől oly távol élnie.

— Öreg Ágnes néni! — motyogott magában, ahogy fenn, a kietlenségben már megszokta — te csak élsz kunyhód sötétjében és fonogatsz. Napról-napra kinlódol, töröd magad, hogy éhen ne pusztulj. Van-e, a ki örül azon, hogy életben vagy? Van-e, Ágnes néni?

— Ha élne még valaki a tied közül, hát megjárna. Vagy ha lenn laknál a faluban, egynek-másnak örömeire lehetnél. Szegénységben ugyan kutyát vagy macskát nem lehetne tartanod, de néha-néha hajlékot adhatnál szegény koldus embereknél. Ágnes néni, nem kellene oly messze laknod az országuttól! Ha módodban lenne szomjas vándornak csak egyetlen egyszer italt nyújtani, megnyugodhatnál, hogy életed valakire mégis hasznos.

Felsóhajtott s szomorúan mondogatta, hogy még azok a parasztasszonyok sem törődnek vele, a kik lenjüket fonásra neki adják. Mindent megtesz, hogy munkáját becsülettel végezze, de bizonyára sokan vannak, a kik még jobban elvégeznék. Könnyek szöktek a szemébe arra a gondolatra, hogy a plebános ur, a ki öt évek sora óta a templom ugyanazon helyén látta, azt vélhetné: mindegy, akár ott van, akár nincs. "Halott vagyok én már" — motyogta — "senki sem

kérdősködik utánam. Akár le is feketnék és örök álomra esukhatnám szememet. Megfagytam a hideg magányosságban. Megfagyott a szívem. Bizony, így van ez."

— Jóságos istenem, én jóságos istenem, ha csak egy ember akadna, ki hasznomat látja, akkor még felmelegednék Ágnes néni öreg szíve. De hát zergéknek köcske-e harisnyát s mormoták-nak vessék ágát? Azt mondom neked, égi atyám, — szolt s ég felé terjesztette karjait — adnod kell valakit, a kinek használhatok, különben lefekszem és meghalok.

Ekkor egy nagy, komoly remete jött szembe az uton. Csatlakozott az anyókaéhoz, mert látta, hogy szomorú. Ágnes néni elbeszélte neki bánatát. Elmondta, hogy testében megfagy a szív s maga is csakhamar egyike lesz a gleccser vándorainak, ha Isten nem ad valamit, amiért élnie érdemes.

— Nem látod-e, hogy idefönn Istennek alig van hatalma? — szolt Ágnes néni. — Nincs itt egyéb, csak fagyos, sivar pusztaság.

Egyre magasabbra értek. Moha simult puhán a lejtőre, hajszálfinom levelű alpesi növények szótták be az ösvényt s a végteleen hegyek szakadéka, mélységei, jég- és hórétegei oly nyomasztólag, oly súlyos hatalommal álltak előttük, hogy szívük összeszorult. Ekkor a remete épp a jégmezőtövében megpillantotta Ágnes anyó kunyhóját.

— Hát itt lakol? — szolt. — Hiszen itt nem vagy magadban; van itt társaság elég. Nézd csak!

A remete karikát formált a hüvelyk- és mutató ujjából s az öreg asszonynak bal szemé elé tartotta, hogy nézzen rajta át a hegytetőre. Ágnes azonban megborzongott s becsukta szemét.

— Ha van is ott látnivaló, nem akarom látni — hebegett az anyóka. — Isten őrizz. Isten őrizz! Az csak valami rettenetes lehet.

— Akkor hát Isten veled — mondta a remete. — Ilyet másodsor aligha láthatsz.

Az öreg asszony kíváncsisá lett s felnyitván szemét, a hőmezők felé fordította pillantását. Kezdetben semmi különösét sem vett észre, de utóbb mintha valami mozgást látott volna odafönn. A fehér síkokon valami fehéres rezgett. A mit ő felhőnek, ködnek s a jég kékesfehér csillogásának tartott, az örök fagyban szenvedő elkárhozottak serege volt.

Az anyóka csak állt a helyén s reszkedett, mint a nyárfalevél. Minden úgy volt, a hogy a régi öregek mondáikban mesélték. Hol tak vándoroltak odafönn kimondhatatlan kinban, félelemben. A legtöbbje valami hosszú fehér lepelle volt burkolva, de valamennyinek meztelen volt a lába, födetlen a feje.

Megszámlálhatatlan tömegben nyüzögtek. Minél tovább nézte őket az ember, annál többen voltak. Némelyek egyenes tartásban, dacosan haladtak, mások lebegtek, mintha táncolnának a jég-síkok fölött, de egyik éppugy,

mint a másik, véresre zuzta lábát a jégdarabok éles szélein.

Épp mint a regében.

Ágnes néni látta, hogy egyre másra összesimultak, mintha megleget keresnének, de ugyanabban a pillanatban szét is rebbenek, megrémülve a halálos hidegtől, mely testükből kiárad. Mintha a hegy hidegje belőlük omlott volna, mintha a hó miattuk nem olvadhatott volna meg s a felhő miattuk nem válhatott volna melegegre.

Nem mindnyája mozgott; egyesek némán, fagyos merevségben álltak s mintha évek óta meg sem inogtak volna, a jég és hó feltornyosult köröttük, úgy hogy csak felső testük látszott.

Minél tovább nézelődött Ágnes néni, annál nyugodtabb lett. A félelem kitért előle, de a helyett szíve mélyéből szomorkodott a sokaság gyötrelmein. Szenvedésük egy pillanatra sem szünetelt; sebes lábuk, mely a esíszolt acélhoz hasonló éles jégen tovasietett, egy pillanatra sem talált nyugvást. S hogyan fáztak, hogyan reszkettek, hogyan vacogott a foguk! A megmeredtek s a mozogni tudók egyformán fagytak az elviselhetetlen metsző hidegben.

Fücskák, kislányok is akadtak közöttük. De ezeknek megkékiült arcában nem volt ifjuság; mintha játszottak volna, de örömiük halott volt. Állkapcsuk össze-összeverődött öregek módjára megborzongva összekuporodtak s meztelen lábukkal az élesszélű jégdarabokat keresték, hogy rálépjének.

Ami az anyókat legjobban megindította, azok látása volt, kik az érdes jégbe temetve heverték s a kik nagy jégesapokhoz hasonlóan a sziklák pereméről csüngtek alá.

A remete ekkor félrevonta kezét s Ágnes anyó nem látott egyebet, csak a csupasz, sivar hőmezőket. Nehéz jégtömegek emelkedtek itt is, ott is, de a megkékiült szellemek tánca sehohsem volt látható. A jégmező kék fénnyel nem fagyott testektől származott. Könnyű hóförgőteget hajtott a szél, nem szellemeket.

Ágnes néni mindazonáltal biztosan tudta, hogy jól látott. Meg is kérdezte a remetét:

— Szabad az elkárhozottakért valamit cselekednem?

A felelet így hangzott:

— A szeretet Istene mikor tiltotta meg, hogy jót cselekedjünk, irtalmasságot gyakoroljunk és vigasztalást osztogassunk?

A remete ezzel tovább ment. Ágnes anyó kunyhójába sietett s leült, hogy elgondolkodjék. Egész este azon tépelődött, miképp segíthetne a gleccser boldogtalan vándorain. Hogy a saját elhagyatottságát sirassa, az nem is jutott eszébe.

Másnap reggel újból lement a faluba. Mosolyogva sietett tova, öreg korának terhét alig érezte. "A holtak — suttogta — nem igen törődnek az arc pirosságával s a láb fürgeségével. Csak azt kívánják, hogy egy kis meleggel gondoljunk rájuk. De persze a fiatalság erre nem gondol.

Bizony, bizony, hogy is védekezhetnének szegény elköltözöttök a halál mérhetetlen fagya ellen, ha az öregek meg nem nyitnák számukra a szívüket!"

A hogy a szatócsboltba ért, vásárolt egy nyaláb gyertyát, egy parasztnál pedig megrendelt egy nagy fuvar fát; hogy mindezt megfizethesse, természetesen még egyszer annyi fonást kellett elvállalnia, mint azelőtt.

Estefelé, hogy ismét otthon volt, sok-sok imádságot mondott s jámbor énekek zengésével igyekezett jókedvét megőrizni. De lelke mindjobban megtelt lemondással. Mégis megtette azt, amire eltökélte magát.

A belső szobában megagyazott magának, a külsőben a tűzhelyen nagy rakás fát halmozott össze s alája gyutott. Két gyertyát állított az ablakba s a kunyhó ajtaját kitérte. Aztán bement szobájába s lefeküdt.

Hevert a homályban s figyelt. Valóban léptek hangzottak, mintha a gleccser jegén valaki keresztül jött volna. Sójajtvá, terhét vonszolva közeledett. Halakán körüljárta a kunyhót, nem mert rögtön belépni. Majd a kunyhó oldalához simult; fogva vacogott.

Ágnes anyó ezt már nem bírta tovább. Felugrott ágyából, kietelt a külső szobába, ott magára csapta s bezárta az ajtót. Ez már sok volt. Husból, vérből való ember ezt nem tudja elviselni.

A kunyhó előtt nehéz sóhajtsók, fáradt, beteg, sebes lábak csuszánása hallatszott. Egyre feljebb-feljebb vonszolták magukat, fel a gleccser jegére. Néha-néha még zokogást hozott a szél, majd újra csend lett.

Ágnes néni majdhogy eszméletét nem vesztette szorongásában. "Vén boszorkány, gyáva vagy!" — mondta magának. "A tűz kialszik s-leég a drága gyertya. Hát hiábavaló legyen minden a te hitványságod miatt?" Ezeket mondván, mégegyszer fölkel s félelmében sirva, vacogó fogakkal, reszkető tagokkal kiment a másik szobába s feltárta az ajtót.

Újból lefeküdt és várakozott. Most már nem rettegett arra a gondolatra, hogy visszatérnek. Csak attól aggodott, hogy elriasztotta őket, hogy meg sem próbálják a visszatérést.

Erre az anyóka szobája homályában hívogató hangon kiabálni kezdett, ahogy ifjusága idején nyáját szólította. "Kicsi fehér báránycáim, kicsi fehér báránycáim, gyertek ide, gyertek! Szakadékból, hegytetőről gyertek ide, kicsi fehér báránycáim!"

Most mintha heves szél zudult volna a hegyekről a kunyhóba. Ágnes anyó nem hallott se lépteiket, se sóhajtsókat, csak a szél-roham bugott a kunyhó körül s fűtyült benn a szobában. Zugása hosszan hangzott, szinte figyelmeztetni akart valakit: "Ss, ss, né reszkess!"

Az anyókanak olyan érzése támadt, mintha a külső szoba anynyira tul volna tömve kísértettel, hogy a falak is mindjárt szétve-

(Folytatás a 7-ik oldalon.)

volt az, amelyért a vetélkedés folyt. Még
Mint eddig is látni való, igen derek nyul
iparkodott az ellenfél után.

zen kapot újra labra és véző körömmel
ruk vígan dolgozott, Bodrogköz csak nebe-
a Balsai-firk diadalittasan. Míg az ő aga-
— Vége a Bárándi-agárnak, — gondolták
harmadikat is.

egyét, no most még egyet és mint illik, a
hajó nyulat és elkezdte pontrozni, most
ban volt a helyzettel, szépen behuzta a rája-
a fekete lesz az ur. Kormos azonnal tiszta-
messze elhajított, ki is merült, most már
Nácinak fölírult széles ábrázata. A cirmos
egyszerre megrint megrázták, míg Balsai
A Bárándi-orkok a nagy remények után
darabira megrint elhajított.

rogköz a point után egyensúlyát veszve, jó
szórt, tovább száguldott a gyópon, míg Bod-
öléséből s elhullajtva két cihenderre való
csak egy nagyot fordult, kikérült a fogak
bar a vágás részben sikerült, a nyul mégis
De, sajnos, minsen öröm ütem nélkül, s
Recsky Andrást láthatva volna!

Gyönyörű mutatvány volt. Haj, ha ezt
hogy fölkapja a beucét.
hajrá! — mint a villám csapott keresztbe,
Kémlo tekintetet vetett a sikságra, aztán —
predát, haladt vele parhuzamosan, majd egy

— 33 —

Vagyis: egy rövidre vágó átmetszési vona-
lon elébe kanyarodik és úgy ejti meg a tap-
sifülest. Hiszen ez a legegyszerűbb s legrö-
videbb út. Szeme fölesillant, amikor kie-
szelte mindezt, s a tervet csakhamar követ-
te a tett. Amint a nyul jobbra szaladt, Kor-
mos elhagyta a szabályos utat, egyet kanya-
rodott és elébe szaladva, szépen el is csipte
a beucét. Ej, hogy előbb nem jött már rá
erre!

Ekkor már csak a bíró volt közvetlenül
az agarak mögött, Bárándiak és Balsaiak
lemaradtak, csupán Náci győzte még némi-
leg.

— Éljen, éljen! — szuszogta az ifjur és
odaérve Kormoshoz, gyorsan leugrott a ló-
ról és megrázta a kimerült harcost, amely
fáradtan szorongatta a makogó nyulat. Bod-
rogköz ezalatt elhomályosuló szemmel, li-
hegve feküdt le a földre; a szíve dobogása
messzire hallatszott.

Náciival nem lehetett birni. Hiszen a győ-
zelem biztos volt: az első point-f ugyan Bod-
rogköz adta be, de amikor elhajított a
nyultól, a fekete szorgalmasan dolgozott s
olyan előnybe került, amelyet a végén újra
dolgozó cirmos nem tudott megsemmisíteni.
Ő is számolt be a nyullal s eszerint Kormos
előnye legalább hat point volt. Mialatt ki-

— 36 —

ember, egy Bogdány, egy ki tudom én mi,
koszoruták őket, és most jön egy fiatal-
tuk, Csákon az ország nagy férfai meg-
közeli fejedelem süveget emelt előt-
sők énekeltek meg a Balsaiak agarait, Ra-
egyenesen, ahogy magyar ebhez illik. Regő-
mindig becsüllettel viaskodtak, férfiasan,
amióta a család ezt sportot üzi, de az agarai
hogy hazatértek sem. Evszázadok teltek el,
rián nem volt, de még a vidéken sem, amint
düh. Soha még kertelő kutya a balsai ki-
Az ifjurat e hídgyér láttára elfogta a
ságra szegezve, mikor ötlük fel a nyul.

Nyugodtan továbbléptetett, szemét a sik-
hogy tisztelmenek megfélemlhessek.
Most pedig méltóztassál alkalmat adni,
tem. Bővebb indoklással nem tartozom.
— Igen, a fekete kertelés miatt leejtet-
egy kis szünet után helybenhagyta.

A fiatalember nyugodtan nézett rá, aztán
láz! Az én agaram?
— Az én agaram kertelt, Bogdány Ba-
hápogott, aztán végre a dühtől fildokolva
szussza meg a hangja kifogyott. Egy ideig
törtet meg Náciival először életében, hogy a
következő agarak mögött lépkedett. Most
robogott a bíróhoz, aki már az új harcokra
széjjel, aztán belodolgozott a tarkába és oda
Az ifjur egy pillanatra még tévőn nézett
vász igen hangosan káromkodott.

— 40 —

— 37 —

pirulva, prüszkölve és mégis kacagva kötöt-
te agarász-ostora szíjját Kormos nyakára,
Náci úgy félvállról megkérdezte a bírót:

— No, melyik is maradt hát fenn?

Balázs nem válaszolt semmit. Sarkantyú-
ba kapta telivért és visszavágtatott a sik-
ság déli részére, ahol a kocikkal kirándult
közönség élénk érdeklődéssel várta a Bá-
rándi-Balsai-harc végét. Amikor a bíró lo-
va a kocsihoz ért, az izgatottság moráját
néma csönd váltotta fel s minden tekintet
Bogdányra szegeződött. Így lesték az iste-
nek Zeusz szavát, amikor Achilles és Hec-
tor ügyében itélt.

Bogdány megállította az öreg telivért és
nyugodtan így szólott:

— Fenn maradt a cirmos, miután a feke-
tét kertelés miatt leejtettem.

Szólott és szalutált, s azután intett a pe-
cérekneknek, hogy vezessék elő a következő
párát.

Ez volt oszt a bomba! A fekete kertelt?!
Tyűh, teringette, ilyen se esett még a
Balsaiakkal!

Vége itt a világnak! az emberek elnémul-
tak a meglepetéstől, s csak várták, hogy a
nap elhomályosul és a patak vize zsarátnok-
ká válik!

Ám a nap nem homályosodott el, a föld is

néztek Nácira, odább pedig egy Balsai-
kozva, részben ijedten, részben kárommal
meglátszott, hogy nincs mókáról szó, csodál-
atagy más életét. Am a közönség arca
hogy a nagyapja vagy az apja tolvaj volt,
arcs bálon sem illik az emberre, ráfog,
nak is rossz ívet mondani, ahogy még al-
bizonyosan megakarták tréfálni. De tréfa-
szemét, aztán körbe járatta a többiek-
Balsai egy pillanatra rámeresztette nagy-
jából.

A fekete elfodott le, kertelés szempont
A kúta nemcs szitt egyet a pipáján.

— Mit beszélsz te kertelő agarról? —
kérdte kipurkálva. — Melyik agarról kértél
volna?

— A kertelő agarr pedig leejtődött.
Balsai Náci felkapta a fejét.

— A kertelő agarr pedig leejtődött.
Bokta a pipa mellett.

— Melyik maradt hát fenn?
Senki sem merde vele közölni a lesújtó
hirt: amilyen szájjal ember, még agyonsap-
ja a Hüböbosta közölte. Vége is egy sárosi
kürtanemes, akinek a Balsaiak már régen a
hegyben feküdték, felvidéki stílusban ki-

— Melyik maradt hát fenn?
Már tűzrehezték így szólott:
orrt, ami nála a harag előjele volt és most
lecsavart a néma arcokról. Megvárta az

tovább forgott, a patak vize se változott zsá-
rátnokká. Pedig megtehették volna, mert
ami most történt, azt rettenetesebb, hihetel-
lenebb, mint az özönvíz. Egy Balsai-agár
kértelt! Halljátok-e? Egy Balsai-agár in-
szellérkedett, mint a legutolsó falusi-kuvasz
amely peesenyézni megy a rétre!?! Hamisan
kártyázott, váltót hamisított, esalt lopott...
Lehetséges-e mindez?

— És a világ nem dől össze? A fák nem rop-
pamiak meg? Az agarak nem változnak át
macskákká, hogy nyávogva meneküljenek
szerte-széjjel?!

Nem történt semmi: a rét éppen olyan fá-
kón csillogott, a fák sárga levelei csende-
sen potyogtak és a távolból ugyanolyan ké-
ken mosolyogtak a regekoszorus hegyek.
Sőt egy ideig még a mit sem sejtő s a gyep-
vezérhez lovagló Náci is ugyanaz maradt,
nagy orra épp olyan vígan mosolygott a
világba, mint azelőtt és kék-piros kravátlíja
csöndesen lobogott az őszi szellőben.

— No, hát ki a vivát? — kérdezte diadal-
mas hetykeséggel a társaságtól.

Senki sem válaszolt neki, csak néztek rá,
és várták, hogy melyik pillanatban bujlik
ki a bőréből. Mekkorra bőr lesz az: belefér
négy zsák krumpli!

Náci arca hirtelen elsötétedett. Valamit

biztos jele, hogy az agarr beadja a kulcsot.
től, mintha fel akarna vágni a farkát, ami
már egy gyanus mozdulatot látott Kormos-
za is kedvet szegte. Balsai Náci egyziben
Már éppen eleget szaladt s a nyul szivóssa-
A fekete kánt ez a makacsság leverte.
ellenfeletől s dolgozni kezdett a nyulon!

zonség lázas izgatottsága mellett, elhúzott
től, Bodrogeköz, a Barandiak s az egész kö-
kor az egy vágással küssé oldalt esett a nyul
egyre jobban közelített a feketehez, s amit
és csakugyan a szivóssa küzdő címűs újra,
Ehnyt hátkodást sikernek kell koronázni
len dühvel csak futott, futott a nyul után.
kidült szemmel, szédülve, kimerülve, fekete-
nyit, de azért messzire elnyújtott fejével,
gyenit meg a gazdáját. Már két körmet el-
rat, hogy ha megszabad is, akkor sem sze-
látszott rajta az elkéserevés, a szilaj aka-
gobb sokat veszett, nem hagyta magát s
rogköz, az vele érkezett a Barandiakkal. Bár
agatász-család reputációjáért. Kivált a Bod-
lyik itt a harc? Nem a billikomért, de két
örög nagyon tisztában volt, hogy miért fo-
mulatságot és hallott volna, de ez a két
Már agarr talán már meg is unta volna a
vissza, kétségkívül jó iskolába járhatott.
ni, "csellennit", öröm volt nézni, hogy csap
volt ez keve minden hajjal, tudott fordul-

Szentséges Isten! Még olyan üvöltést a vi-
lág nem hallott s olyan verést a mindepre
elszánt fakó nem kapott! Náci "hajrá!" sza-
yában denn volt a gazdai harag, a düh, a
szenvedély, s az a biztos ígéret, hogy a fe-
kete az első gémes kutra akasztatik fel, ha
talán leállani merészelne. És Kormos meg-
értette a szózatot és újra üzöbe vette a nyu-
lát.

De a harc most már keserves volt, a lo-
vasok javarésze is lemaradt. Pár méterre
volt csak a fekete a Bodrogeköz mögött, de
mintha minden hüvelyk egy mérföld lett
volna, nem lehetett jóvá tenni. Bodrogeköz
ezalatt szólóban működött a fáradni kezdő
nyulon, amely hol jobbra, hol balra fordult.
Diana a tanuja: Kormos mindent megtett,
hogy társa közelébe érjen; az ő körme is le-
tört, a nyelve is kilógott, a szeme mintha
kiugrott volna a tantalusi kin miatt, de tü-
deje már nem bírta, szájából hörögve tört
ki a hang.

— És mögötte még egyre pattogott a félel-
metes hajrá! a gémes-kutas záradékkal.

Mit lehetett tenni?
Végső kétségbeesésében Kormosnak ret-
tenetes eszméje támadt. Látva, hogy a nyul
nagyokat fordul jobbra, a fekete elhatároz-
ta magát, hogy csellel fog a bajon segíteni.

GÁZV
hoz
mellett
gész ha
lap és d
ja gépi
lást. A
másután
számoka
ban hev
kötéses
rekből
pító, vá
ez... É
egész
minden
És —
szépen t
alig is
Lassan
a teste,
ja műk
Fényesf
az arca
kicsinye
kissé m
egy-egy
A hat
zakatolá
zugásba
terembe
kán hall
hallja is
iránta.
Valam
hedző b
járt a
keble v
boldog r
pek izga
ró, gyor
a vére, a
ámulatta
kotmány
toló ma
teherkoe
lány és
küzdve f
Az ő res
zongás k
hetetlen
sötét gy
va áram
És me
san, ter
gülték a
gok vág
tás, távo
Pompá
be az u
nyen fu
vak, s a
gördült
szigorú
szitette
gondterh
jólva, k
maszkod
vedt...
mellette,
a benne
vette őt
kocsinak
— közel
szemköz
röl kaln
esi meg
lött...
Már a
Fáradt
üzletess
lette...
dunkolt.
jét, mely
mébe...
hölgy hü

A hivatalnok

IRTA: NAGY ENDRE.

GÁZVILÁGOS teremben, a falhoz simuló magas íróasztal mellett állva dolgozik. Előtte egész halom számla, levél, cheque-lap és ő lassan, vigyázva folytatja gépies munkáját, a regisztrálást. A számlákra, levelekre egymásután ráírja a főkönyvi lap-számokat, melyeket a halmazokban heverő kisebb-nagyobb zöldkötéses könyvekből, a regisztrerekből keres ki. Unalmas, tompító, vágyakat sorvasztó munka ez... És ő ezt a munkát végzi egész nap, reggeltől estig...

És — oh jaj! — már egészen szépen türi a munkát, már alig-alig is lázong...

Lassan, kimérten mozog már a teste, inkább csak a két karja működik, a feje alig billen. Fényesfekete, dushaju ez a fej, az area tüzesen piros, a szemei kicsinyek és izzók, a szemhéjai kissé megvörösödtek, alattuk egy-egy mély, fáradt vonás...

A hatalmas malom gépeinek zakatolása egyetlen mélyhangú zúgásba olvadtan érkezik ebbe a terembe... Ő már csak nagy ritkán hallja meg ezt a zúgást, s ha hallja is, már egészen közönyös iránta.

Valamikor, amikor még pelyhedző bajszu ifju volt és erre járt a hatalmas malmok táján, keble valami esodálatos fájón-boldog remegéssel rezonált a gépek izgalmas dübörgésére, és apró, gyors és erős rezgésbe jött a vére, a szíve, az agya, és szent ámulattal meredt a rettenetes alkotmányra, az óriási zúgó-zakatoló malomra, melynek aljában teherkocsik állottak, s apró silány és esőndes emberek üzve, küzdve feszítették az izmaikat... Az ő reszkető érzése, mintha lázongás lett volna; valamely érzhetetlen izgalom, amelynek alján sötét gyüülethullámok kavargva áramlottak.

És megindult a malom elől lassan, terhesen. És lassan gyöngültek a zakatoló hangok, új hangok vágtak beléjük, kocsik, kijárat, távoli villamos csengés.

Pompás gummikerekü fordult be az utcába. Frissen és könnyen futottak a szép, kövér lovak, s a fényes hintó zajtalanul gördült nyomukban. A bakon szigorú képű libériás kocsis feszítette a gyeplőt. A kocsiban gondterhes arcú ur ült, előre hajolva, kezeivel a térdeire támaszkodva; szeme a semmibe tévedt... A fogat szinte elröpült mellette. Ő megnézte a fogatot; a benne ülőt, — az észre sem vette őt... Utána is bámult a kocsinak. Az gyorsan távolodott; — közeledett a malom felé... A szemközti jövő lassu társzekerek-ről kalapok emelkedtek... A kocsis megállt a malom kapuja előtt...

Már a Váci köruton lépdelt... Fáradt napvamosok gyorsjárásu üzletemberek haladtak el mellette... Ő lassan, elmélyedve bandukolt. Mikor fel-felütötte a fejét, mélyen belenézett a nők szemébe... Egy elegáns, büszke hölgy hűvösen csodálkozott kihi-

vó tekintetén. De ő nem tört meg, vágyakozva fordult a nő után, megbámulta az idomait, míg csak el nem fődtek a szemei elől az embertestek... Jöttek lompos kis boltilyok, szerények és szálamasak. Amelyik esinos volt, annak rendesen már a ruhája is jobb volt. Az nyugodtabb, bátrabb volt, mint a többi... Egy pompás érett leányra biztatón és mosolygón tüzte a tekintetét. De a leánynak egy arcizma sem mozdult, csak a pillantása hullott az ő cipőjére. A cipője pedig óeska és formátlan volt, s vastagon borította be a fehér por. A leány tekintete nem volt megvető, de még csak közönyös sem volt. Amit a szeme megpillantott és felfogott, az annyira jelentéktelen semmiség volt, hogy még csak el sem jutott az agyáig. Az egyszerű érzékiség maradt, melyet nem követett nyomon semmi gondolat. A formátlan, kitaposott cipők ellen öntudatlanul is teljesen vértezett volt már a leány. Mert akinek formátlan a cipője, az senki. Az még csak arra sem érdemes, hogy meg ne ismerkedjék vele az ember... A cipőnek újnak és esinosnak kell lennie. Akinek poros a cipője, az sokat gyalogol, ló-fut, aki pedig ló-fut, az keresi a pénzt. S aki a pénzt keresi, annak nincs pénze. A pénzt nem keresni kell, a pénznek lennie kell. Pénzt keresni és találni — legfeljebb csak gummikerekün lehet.

Igy vivott apró harcokat a szemével s így érték apró legyőzések. Most még inkább frissült és edződött bennük. Majd lesz még új cipője is! Mindig új, szép és tiszta. Majd lesz egy év múlva, két év múlva. Vagy ha később lesz is, biztosan lesz és még nem lesz későn...

De jaj, vergődve birkóznak a vágyak!... Mily szép lenne küzdeni mindenkiért, akinek rongyos és poros a cipője. Küzdeni a silány boltileányért is, akinek még a mosolyát is meg kell tagadnia attól a férfitől, akinek rossz a cipője, — nehogy örök társává válják a nyomorban... De kell az új cipő, nagyon kell! s az új ruha, a tisztaság, a finom étel, a szép lakás, kocsik, képek, disztárgyak; — mindezek kellenek és rettenetesen kell a nő, a boltileány, a deli testü asszony, a grandkokott, a színész, akik mind, mind imádják azt, aki a selymet és a parfümöt, a virágot, a kocsit, a puha lakást adja. Azt, aki a pénzt adja... Imádják a kopasz, tömpeorru, evikeres és tokás, lihegő — de vastagláneu és briliánsgyűrűs embert; diszkrét lakásokban, néptelen utcák sarkain reszketve várják, és villámló kéjshidegség fut végig a gerincükön, amikor megpillantják. És félnek, és húzódnak a esinos, egészséges fiatalemberektől; s ha a csalóka gondos és új külső mögött szegénységre bukkannak, úgy megundorodnak tőlük, mint ha egyszerre ragya borította volna el az arcukat...

Hazaért... Egy nagy sárga ház

harmadik emeletén lakott, csuf kis udvari szobában... Fáradtan feküdt a diványon, hanyatt. A szobáját már megtöltötte a homály. Már összefolytak a menyestet rajzai. És a homályban óhajtott, hön vágyott gyönyörű képek libegtek meg. A kis szoba óriás teremmé szélesült, tele lett gyönyörű tarka néppel, egészség-gel, friss, illatos kínálkozással...

És estére megjött a láz. A mindennapi, elmaradhatatlan, forró, izzó vágyakozás... A láz! Mely fölverte a diványról, kiüzte a szűk, félelmes szobából — melyben csak a homály és a vergődve röpdősó sóhajok voltak a társai, — és üzte, verte, tépte utcákon át, mindenfelé, akármerre, amerre csak tér és levegő van s amerre csak még remélni lehet valamit... Balga hite volt, — a vágya fokozódott föl hitté, — hogy talán egyszer nem lesz meddő ez az ő rettenetes kutató futása. Mélységesen hitte, hogy egyszer egy néptelen, csendes utcában egy nyitott földszinti ablakon ki fog könyökölni egy isteni dekoltált asszony, aki gazdag lesz, aki megsejti az ő nagy vertségét és lágyan, odaadón megszólítja őt.

Reggelenként a nehéz álmok után nagy ernyedtségek következtek. A kiégett tüzek hamvain szürke unalom terpedt széjjel... S mintegy viharok után, tisztult hűs levegőben, széles horizontok nyitak meg felnyitló szemei előtt, — bizonyosnak tudta, hogy minden vágy, törekvés haszontalan, minden eel érdemtelen; meddők a küzdelmek... Hidegen undorodott ilyenkor a kelő és törtető emberektől, a kisigényű, kevés-sel beérő rabszolgáktól, a lassan, mormogva zugolódoóktól, a soha nem lázadoktól...

Lomha nappali kunesorgásai és báméskodásai közben néha-néha gyenge akarásai támadtak, me-lengtek, szálltak, — de csakhamar gátló merev falaknak ütközve, holtan buktak le...

El-eltévedt a külvárosokba, szemlézte a mások nyomorát...

Egyszer — rövid küzködés után — ritka szilárdsággal és éltudatosan indult utnak. Ment, ment, anélkül, hogy megremegett volna, anélkül, hogy itt-ott elbáméskodott volna... A régi utcába, az óriás malmok tájára ért. Kissé még föledzette egy sablonos rövid ajánló levél, melyet a zsebében hordott. Már két nap óta volt nála a levél, de halogatta az utat... Már hallotta a gépek zúgását, s most biztató is és keserves is volt szívének ez a hang... Csakhamar ott állott egy fürkésző és gonosz tekintetű ur előtt... Kiesit megöregedett az ur, amitóta először és utóljára látta. Éppen úgy előredüldeve ült a székében, mint akkor régen a gördülő hintóban... De most oly rettenetesnek, gyüüle-tesnek és felelmesnek érte ezt az embert, aki most talán az élete felett dönt, aki talán Kenyeret ad neki, jóságosan. Remegett...

Kinzón vallatta az ur... Hogy mit csinált eddig? Mivel töltött el néhány esztendő? Mit tud? Szereti-e a munkát? — mert nálunk sokat kell dolgozni... Nem szokott-e betegeskedni?... Ő fátyolos, gyámoltalan hangon felelgetett; amennyire csak lehetett, igennel vagy nemmel... Aztán az ur fölfogadta őt, ő megadta magát, vígám és szomorú lett; aztán egy pillanatra valahogy ki-egyenszedett, megfeszült, valami örült, gonosz dolgot akart mondani az urnak... de csak lehan-nyatlott, ismét megadta ma-gát...

És most ott dolgozik az álló író-asztal mellett. Már két év óta... Trja-trja a regisztrerekből a lel-kefien számokat, nagyon vigyáz-va. Félve és buzgón végzi a vá-gyakat megülő munkát egész nap, reggeltől estig és minden nap, reggeltől estig...

— És — oh jaj! — már egészen szépen türi a munkát, már alig-alig is lázong...

Agnes néni

(Folytatás a 4-ik oldalról.)

tődnek. Közben egy rémlett neki, hogy odakünn a szellemek a ház-tetőt is le próbálják emelni, csak-hogy több helyük legyen. Egyik kísértet folyton dudolta: "Ss, ss, ne reszkess! Ne reszkess!"

Agnes anyót erre eltöltötte a boldogság és nyugalom. Összekul-csolta kezét és elaludt.

Reggel úgy gondolt a törté-tekre, mint egy álomra. A külső szobában minden változatlan volt, a tűz kialudt, a gyertya begett. A gyertyatartókban egy esőpp nyoma sem maradt a viaszknak.

Jött aztán egy vasárnap, ami-kor Agnes anyó helye üresen ma-radt a templomban. Néhány pa-raszt felment a kunyhóba, hogy megnézzék, mi baja az öregnek. Ott találták holtan. Kihült testét bevitték a faluba, hogy elteme-sék.

Mikor a következő vasárnap, épp mise előtt, Agnes anyót a földbe helyezték, kevés ember ki-sérte utolsó útjára. Ezeknek ar-cában sem volt szomorúság.

De mikor épp le akarták eresz-teni a koporsót, hirtelen megje-lent a templom udvarán egy nagy komoly remete, a sirhoz lépett s kezével a hóföldre bérecek felé mutatott. A sir körül állók látták, hogy az egész hegy, mintha örö-mében ragyogna, gyöngye rózsá-szinben ég s a hegy közepén gye-tyák fényéhez hasonlóan apró sárga lángok sora kigyózik. Épp annyi láng volt a végtelen lánc-ban, ahány gyertyát a megboldo-gult az elkárhozottaknak aján-lott.

Ekkor így szóltak az emberek: "Áldott legyen az Ur neve! A kiért ideleln senki sem gyászol, megtalálta örömét odafönn, a nagy magányosságban."

AZ IDŐGÉP

IRTA: H. G. WELLS.

— Nagyon bántotta őt a dolog, de végül diadalmaskodott hozzám való régi vonzalma, s ismeretségünk őt éjszakáját — beleértve a legvégső éjszakát is — úgy töltötte el, hogy fejét karomra fektetve aludt. De Weenáról beszélve, elvesztem mesém fonálát. A megmentése előtti éjjel alig kezdett még virradni, mikor felébredtem. Nyughatatlan voltam s azt álmodtam, hogy megfulladtam s tengeri csillagállatok lágy esápjai tapogatták arcomat. Nagy ijedtségre ébredtem, s furesa módon azt képzeltem, hogy valami szürkés állat suhant ki épp az imét a szobából. Ujra aludni próbáltam, de nyughatatlanul, kellemetlenül éreztem magamat. Az a homályos szürkés fogott körül, mikor a dolgok éppen bontakoznak a sötétségből, mikor minden szintelen élesen határolt és mégis elmosódó. Felkeltem, lementem a nagy esarnokba, s onnan a kölapokon keresztül ki a palota elé. Azt gondoltam, erényt üzők a kényserüségéből, s megnézem a napkeltét.

— A hold eltűnőben volt; haladkló világa s a kezdődő virradat sápadtsága kísérteties félhomályba vegyült össze. A bokrok koromsötétek voltak, a föld komoran szürkéllett, az égbolt szintelen volt és szomorú. A domboldalon mintha kísérteteket láttam volna. Amint fürkésztem a lejtőt, háromszor egymásután fehér alakokat vettem észre. Két-szer úgy képzeltem, hogy egyetlen fehér, majomféle teremtmény rohan a dombon egyre gyorsabban fölfelé, egyszer pedig a romok közelében mintha egész falca cipelt volna valami sötét testet. Gyorsan mozogtak. Nem láttam, mi lett belőlök. Úgy látszott, eltűntek a bokrok között. Ne feledjétek, hogy a virradat még mindig határozatlan volt. Azt a bizonytalan, kora reggeli hüvösséget éreztem, amelyet mindnyájan ismertek. Nem hittem szememnek.

— Amint a keleti boltozat fényesedni kezdett, a napfény megjelent s egyszerre élénk színekkel vonta be a világot, jobban szemügyre vettem a vidéket. De fehér alakjainak nem volt nyoma sem. Pusztán a félhomály szüleményei voltak. Bizonyosan kísértetek voltak — szoltam magamban, — csak azt tudnám, mely korból valók. Mert Grant Allan egy különös megjegyzése jutott eszembe és elmulattatott. Ha minden nemzedék kihalt és kísérteteket hagy ránk, akkor a világ — így okoskodott — végre is szűk lesz nekik. E szerint az elmélet szerint mátlól fogva ide s tova nyolcszázézer év alatt alaposan elszaporodhattak, s nem volt mit csodálni rajta, hogy egyszerre négyet is láttam. De a tréfa nem elégített ki, s ezeken az alakokon tündöttem egész reggel, míg csak Weena megmentése ki nem verte őket fejből. Határozatlan uton-módon összefüggésbe hoztam őket azzal a fehér állattal, amelyet felriasztottam, mikor eleinte oly szenvedélyesen

kerestem az időgépet.

— Weena kellemesen pótolta őket; de azért az volt a rendeltetésük, hogy itemsokára sokkal rémesebben ejtsék hatalmukba elmémet.

— Azt hiszem említettem már, mennyire melegebb volt az idő ebben az aranykorban, mint manapság. Nem tudom, mi lehetett az oka. Talán a nap volt forróbb, vagy a föld keringett közelebb a naphoz. A közfelfogás az, hogy a nap a jövőendőben egyre jobban kihűl. De az emberek, akik az ifjabb Darwin elmékedéseiben járatanok, megfelekednek arról, hogy a bolygók végül egymásután visszahullanak a szülőtestbe. Ily katasztrófák alkalmával a nap valószínűleg újult erőre lobban; s lehet, hogy valamelyik belső bolygó már így járt. Azonban bármi volt is az oka, annyi tény, hogy a nap sokkal forróbb volt, mint manapság.

— Nos, az egyik nagyon forró reggelen — azt hiszem a negyedikén — mialatt a hőség és a vakító fény ellen védelmet kerestem valami hatalmas romhalmazban a mellett a nagy ház mellett, ahol aludtam és táplálkoztam. — a következő furesa dolog esett meg velem. A törmelékrakások közt mászkálva szűk folyosóra bukkantam, amelynek végét és oldalablakait lezuhant kötémegek zárták el. A külső tündöklés ellentéte folytán eleinte áthatatlanul sötétnek tűnt föl. Beléptem tapogatózva, mert a fényességéből sötétségbe utva, színes foltok uszkáltak szemem előtt. Hirtelen mintegy lebüvölten megálltam. A sötétségből a külső napfény visszaverődése következtében tündöklő szempár szegeződött rám.

— A fénevadak régi ösztöneire félelem szállt belém. Ökölbe szoritottam kezemet s mereven néztem bele a ragyogó szemgolyókba. Visszafordulni félttem. Majd az a teljes biztonság jutott eszembe, amelyben, mint addig gondoltam, az emberiség él. S visszaemlékeztem arra a különös borzalomra is a sötétségtől. Legyőzve némileg félelmemet, egy lépést tettem előre s megszólaltam. Megengedem, hogy hangom akaratlanul is nyers lehetett. Kinyújtottam kezemet s valami lágy testhez értem. A szempár hirtelen oldalt fordult rólam s valami fehér rohant el mellett. Bátorságom inamba szállt. Megfordultam s furesa kis majomhoz hasonló alakot láttam, amely fejét sajátos módon lefelé lógatva keresztül szaladt a hátam mögötti napsütötte térségen. Belebotlott egy gránittömbbe, félretántorodott s egy pillanat múlva eltűnt a fekete árnyékban egy másik törmelékrakás alatt.

— Érthető, hogy az a benyomás, amelyet rám tett, tökéletlen; de annyit tudok, hogy piszkos fehér színe s furesa nagy szürkés-vörös szeme volt; fejét és hátát pedig lencsinű szőr borította. De mondom, oly gyorsan rohant, hogy nem láttam tisztán. Azt sem mondhatom meg, négy lábón

rohant-e vagy csak első lábait lógatta-e le nagyon. Egy pillanat sem telt bele, követtem a második romhalmaz közé. Nem akadtam rá mindjárt; de amint egy ideig ott álltam a mély sötétségben, egy olyan kerek, kuralaku nyilásra bukkantam, aminőről már beszéltem. Elzárta félig egy lezuhant pillér. Hirtelen megviláglant agyamban egy gondolat. Hát ha a kutban tünt el az a valami? Gyufát gyújtottam s lenézve a mélybe, hosszukás fehér lényt láttam mozogni. Amint lefelé húzódt, ragyogó nagy szemét mereven rám szegezte. Borzadály fogott el. Mintha emberfajta pók lett volna. Lefelé kuszott a falon s most vettem csak észre, hogy az aknában lefelé létraszereűen számos fémfok van a láb és a kéz számára. A gyufa már a körmömre égett s kihullott kezemből. Esés közben kialudt. Mire ujjat gyújtottam, a kis szörnyeteg eltűnt.

— Nem tudom, meddig ültem ott, belebámulva a kutba. Jó darabig nem fért a fejembe, hogy az, amit láttam, emberféle volt. De lassacsán kezdett az igazság derengeni bennem. Az ember nem maradt egy faj, hanem két különböző állatfajra szakadt; s az én bájos felvilági gyermekeim nem egyedüli leszármazói a mi nemzedékünknek, hanem az a halvány, oesmány, éjjeli lény is, a mely élembe került, az is örököse minden koroknak.

— A csillámló pillérekre s a földalatti szellőztetésről költött elméletemre gondoltam. Kezdtém gyanítani valódi jelentőségüket. De hát, tündöttem, hogy illett bele ez a lemur abba a rendszerbe, amelyet egy teljesen egyensúlyba jutott szervezkedésről készítettem? Miképp függött össze a szép felvilági gondatlan vidámságával? S mi rejlett ott lenn, az akna tövében? A kut szélére ültem s biztatgattam magam, hogy nines mitől félnem, s hogy oda kell leereszkednem, ha minden nehézséget le akarok küzdeni. S emellett nyomban rá irtóztam a leereszkedéstől! Mialatt haboztam, egypár szépséges földfeletti emberke kergetőzött, a napfényben szerelmeskedve, az árnyék felé. A férfi kergette a nőt, virágokat dobálva rá futás közben.

— Mintha elszorodtak volna, amint megláttak, kezemmel az eldől pillére támaszkodva s belebámulva a kut mélyébe. Nyilvánvalóan kellemetlenül érintették őket ezek a nyilások, mert amint rámutatva egyik nyilásra, megpróbáltam kérdezősködni róla kis embereimtől az ő nyelvükön, láthatóan még inkább elkedvetlenedtek és elfordultak. De gyufáim érdekelték őket s néhányat meggyújtottam mulattatásukra. Azután újra megpróbálkoztam a kuttal, de újra hiába. Csakhamar utjukra engedtem hát őket s elhatároztam, hogy visszamegyek Weenához s lehetőleg tőle tudok meg valamit. De gondolataim valósággal forrongtak már. Sejtéseim és benyomásaim zürzavarosan kavargva új rendbe igye-

keztek illeszkedni. Megvolt a kulesom e kutak jelentőségéhez, a szelelő tornyokhoz, a titokzatos kísérletekhez, arról nem is szólva, hogy mi a jelentése a bronzkapuknak és hogy mi történt az időgéppel! S lassan-lassan nagyon határozatlanul derengeni kezdett bennem a megoldása annak a gazdasági problémának, mely zavarba ejtett.

— Új világ tárult fel előttem. Tiszta dolog volt, hogy az embernek ez a második válfaja földalatti. Különösen három körülmény erősítette meg bennem azt a gondolatot, hogy ennek a válfajnak ritka jelentkezése a föld színe fölött régóta folytatott föld alatti lakás következtése. Először is az a piszkos fehér szín, amely tulajdonsága a legtöbb állandóan sötétben élő állatnak, például a Kentucky-barlang fehér halának, hogy mást ne említsék; azután az a nagy szem, rendkívüli fogékonysággal a fény visszaverésére, amely közös sajátossága minden éjjeli lénynek — tanu rá a bagoly és a maeska, s végre az a látható zavarodottság a napfényben, az a gyors, de azért esetlen, ijedt menekülés a sötét árnyék felé s az a sajátos fejtartás a világosságban — mindez erős bizonyossága volt a retina tulságos érzékenységének.

— Bizonyos volt tehát, hogy a föld alattam keresztül-kasul volt furva, s az új faj a föld alatt lakott ezekben az alagutakban. Az a körülmény, hogy a lejtős domboldalok, hogy az egész vidék, kivéve a folyammenti völgyet, tele volt szelelőtárnakkal és kutakkal, az alagutak határtalan elágazásáról tanuskodott. Nem volt-e tehát természetes föltételeznem, hogy mindazt, amit a napfényben élő faj kényelme megkívánt, lenn a földalatti világban készítették? Ez a gondolat oly nyilvánvalónak tetszett, hogy azonnal elfogadtam s rátértem arra a kérdésre, hogyan történhetett az emberiség két fajra való szakadása?

— Merem állítani előre is, hogy föltéveéseimet valószínűnek fogják tartani, bár én magam csakhamar megtudtam, hogy az elmélet, amelyet fölállítottam, nagyon messze esett a valóságtól.

— Először is kiindulva saját korunk problémáiból, világosnak tetszett előttem, mint a napfény, hogy az egész helyzetnek a nyitja a tőkés és a munkás között levő most még csak futólagos társadalmi különbség fokozódni való növekedésében rejlik. Nines benne kétség, hogy mindez elég groteszknak, hihetetlen képtelenségnek tetszik, pedig éppen a mi korunkban van nem egy oly körülmény, amely erre a fejlődésre utal. Megvan a törekvés, hogy a civilizáció kevésbé díszes részleteire földalatti területet használjanak fel; ilyenek például a londoni metropol-vasut, az új villamos vasutak, földalatti utak, földalatti műhelyek és vendéglők, s mindezek egyre szaporodnak és növekednek.

(Folytatjuk.)